

Aluekehityksen ja -suunnittelun pohjoismainen yhteistyöohjelma 2025–2030

Sisällys

1.	Esipuhe	3
2.	Johdanto	3
3.	Poliittiset painopistealueet	4
3.1	Vihreä Pohjola	5
3.2	Kilpailukykyinen Pohjola	6
3.3	Sosiaalisesti kestävä Pohjola	7
4.	Yhteistyöohjelman arviointi	8

1. Esipuhe

...

2. Johdanto

Aluekehityksen ja -suunnittelun yhteistyöohjelma kuvaa kauden 2025–2030 poliittisia painopistealueita ja tavoitteita.

Aluekehityksen ja -suunnittelun pohjoismaisessa yhteistyössä keskitytään vuoteen 2030 ulottuvalla kaudella edistämään vihreää siirtymää, joka luo kehitystä, mahdollisuuksia ja paikallista hyötyä Pohjoismaiden eri alueiden asukkaille. Aluesektorilla keskitytään samanaikaisesti Pohjoismaiden alueiden kilpailu- ja häiriönsietokyvyn vahvistamiseen ja raja-alueyhteistyön edistämiseen. Aluesektorin tavoitteena on myös kiinnittää erityistä huomiota hyvien ja turvallisten elinolojen edistämiseen kaikkialla Pohjoismaissa, niin arkena kuin kriisitilanteissakin.

Merkittävä osa aluekehityksen ja -suunnittelun yhteistyöohjelman toimeenpanosta on tarkoitus toteuttaa tukemalla yhteispohjoismaisia toimia ja hankkeita (aluesektorilla ja monialaisesti muiden sektorien kanssa) sekä kartuttamalla osaamista ja vaihtamalla kokemuksia asianmukaisten pohjoismaisten toimijoiden kesken.

[Pohjoismaiden neuvosto, kansalaisyhteiskunnan edustajia ja muita relevantteja toimijoita on osallistunut yhteistyöohjelman laatimiseen. Pohjoismaiden neuvosto on tehnyt ehdotuksia yhteistyöohjelman tavoitteisiin, ja lisäksi on käyty vuoropuhelua Kasvu ja kehitys Pohjoismaissa -valiokunnan kanssa. Myös NORA, pohjoismaiset raja-aluekomiteat, Nordregio ja muut pohjoismaiset toimijat ovat saaneet mahdollisuuden kommentoida yhteistyöohjelman luonnosta.]

Yhteistyöohjelma toimii Kestävän kasvun (aluepolitiikan) ministerineuvoston kaiken toiminnan ohjausasiakirjana. Kestävän kasvun (aluepolitiikan) ministerineuvosto hyväksyi [**päiväys**] yhteistyöohjelman, joka on voimassa 31. joulukuuta 2030 asti.

Pohjoismainen lisäarvo on keskeinen kriteeri pohjoismaisen yhteistyön relevanssin ja vaikuttavuuden arvioinnissa. Pohjoismainen lisäarvo on se arvo, joka saadaan kansallisen tason toimista saatavan arvon lisäksi. Pohjoismaista lisäarvoa voidaan saada esimerkiksi hankkeista, joilla saadaan aikaan pohjoismaista yhteistyötä ja yhteyksiä, vähennetään esteitä ja sirpaloitumista, kootaan pohjoismaisia resursseja ja osaamista, hyödynnetään käyttämätöntä potentiaalia ja luodaan synergioita. Aluekehityksen ja -suunnittelun pohjoismaisen yhteistyön tavoitteena on luoda selkeää lisäarvoa Pohjoismaille niin kansallisella, alueellisella kuin paikallisellakin tasolla.

Yhteistyöohjelma pohjautuu Pohjoismaiden ministerineuvoston toimeksiantoon toteuttaa visio, jonka mukaan Pohjolasta tulee maailman kestävin ja integroitunein alue vuoteen 2030 mennessä. Pohjoismaiden ministerineuvoston kaikkien sektorien ministerineuvostot tähtäävät vision toteuttamiseen kolmen strategisen painopistealueen avulla.

3. Poliittiset painopistealueet

Aluekehityksen ja -suunnittelun pohjoismaisen yhteistyön tavoitteena on tuoda osaamista ja ratkaisuja Pohjoismaiden tärkeisiin yhteisiin ja monialaisiin yhteiskuntahaasteisiin. Jotta voidaan saavuttaa tavoite vihreästä, kilpailukykyisestä ja sosiaalisesti kestävästä Pohjolasta, tarvitaan alueellisiin vahvuuksiin ja paikalliseen sopeutumiskykyyn perustuvia ratkaisuja, jotka vahvistavat Pohjoismaiden kaikkien osien välistä luottamusta ja yhteistyötä. Aluekehityksen ja -suunnittelun pohjoismaisen yhteistyön tavoitteena on edistää kestävää aluekehitystyötä, joka vahvistaa taloudellista, ympäristöllistä ja sosiaalista kehitystä, lisää alueiden resilienssiä ja häiriönsietokykyä ja edistää pohjoismaista integraatiota ja yhteenkuuluvuuden tunnetta.

Aluekehityksen ja -suunnittelun pohjoismaisen yhteistyön perustavoitteena on tehdä koko Pohjolassa elämisestä, työskentelystä ja yritystoiminnan harjoittamisesta entistä houkuttelevampaa. Pohjoismaiden alueisiin ja paikallisyhteisöihin vaikuttavat haasteet ovat muuttuneet entistä seikkaperäisemmiksi ja rajat ylittäviksi, ja edellyttävät koordinoitua useiden eri hallinnollisten ja toiminnallisten rajojen yli selkeästi alueellisesta näkökulmasta. On korostettava aluetaloudellisten, sosiaalisten sekä ilmasto- ja ympäristökysymysten fyysisten rakenteiden yhteissuunnittelua, jolla luodaan Pohjoismaiden elinkeinoelämän kestävä kehitys, paremman kilpailukykyyn ja tehokkaan siirtymän edellytyksiä.

Samaan aikaan Pohjoismaiden uusi geopoliittinen tilanne asettaa entistä suurempia vaatimuksia Pohjolan kaikkien alueiden turvallisuudelle, toimeentulolle ja huoltovarmuudelle. Aluekehityksen ja -suunnittelun pohjoismaisen yhteistyön tulee omalta osaltaan edistää Pohjoismaiden kykyä käsitellä erilaisia häiriöitä ja kriisejä. Yksityisten ja julkisten palvelujen kehittäminen, olemassaolo ja vakaa saatavuus sekä arkena että kriisitilanteissa merkitsevät paljon häiriönsietokykyisille yhteiskunnille.

Vihreä Pohjola

Vihreä siirtymä on välttämätön Pohjoismaiden ympäristö- ja ilmastotavoitteiden sekä vihreää Pohjolaa koskevan tavoitteen saavuttamiseksi. Siirtymä luo kuitenkin sekä mahdollisuuksia että haasteita, ja paikalliset edellytykset kehityksen luomiseksi ja siirtymästä saatavien positiivisten vaikutusten saamiseksi ovat erilaiset eri puolilla Pohjolaa. Vihreän siirtymän etenemisvauhti ja tarve käyttää alueita tasapainoisesti eri tarkoituksiin, kuten esimerkiksi energiantuotannon, elinkeinoelämän, asuntojen ja luonnon tarpeisiin, asettavat lisävaatimuksia maiden fyysisen suunnittelun ja yhteiskuntasuunnittelun valvonnalle, priorisoinneille ja intressivertailuille.

Aluekehityksen ja -suunnittelun pohjoismaisen yhteistyö voi edistää Pohjoismaiden kansallisen ilmasto- ja energiasiirtymän parempaa kytkentää kestäviin alueellisiin ja paikallisiin ratkaisuihin niin, että vihreästä siirtymästä voidaan saada hyötyä ja etuja paikallisella tasolla.

Kilpailukykyinen Pohjola

On tärkeää, että aluekehityksen ja -suunnittelun pohjoismaisen yhteistyö tukee ja vauhdittaa elinkeinoelämää edistäviä toimia niin, että alueet voivat hyödyntää älykkään ja kestävä kehityksen kehityspotentiaaliaan. Innovatiiviset, kilpailukykyiset ja muutosvalmiit alueet ovat kilpailukykyisen Pohjolan edellytys. Paikallisesti mukautetut ratkaisut, joiden lähtökohtana ovat erilaiset paikalliset ja alueelliset edellytykset ja kilpailuedut, ovat tärkeä osa ratkaisua.

Vetovoimaisten asumis-, työskentely- ja elinolojen varmistaminen Pohjolan kaikissa osissa on priorisoitu haaste, jotta voidaan varmistaa kilpailukykyinen Pohjola, jossa on sosiaalinen tasapaino. Tämä edellyttää myös innovoinnin, kehittämisen ja työllisyyden hyviä reunaehtoja etenkin Pohjolan maaseutualueilla, joilla voi olla haasteellisempaa luoda vetovoimaisia työpaikkoja ja houkuttaa ja pitää pätevää työvoimaa. Integraatio ja yhtenäiset ratkaisut Pohjoismaiden kaikilla alueilla ovat erityisen priorisoitu haaste kilpailukykyisen Pohjolan edistämistyössä.

Sosiaalisesti kestävä Pohjola

Demografisella ja sosiotaloudellisella kehityksellä, johon liittyy kasvavat alueelliset ja alueiden sisäiset erot väestönkehityksessä ja -koostumuksessa, koulutus- ja tulotasossa sekä teknisessä kehityksessä, on keskeinen vaikutus aluekehitykseen – sekä kehitykseen liittyvien yhteiskuntahaasteiden että sen mukanaan tuomien mahdollisuuksien kautta. Tämä voi koskea esimerkiksi pienempää veropohjaa, työmarkkinoilla tarvittavan osaamisen saatavuutta sekä julkisten ja yksityisten palveluiden saatavuutta. Harvaan asutuilla alueilla ja maaseudulla, joissa on pitkät etäisyydet ja rajallinen väestöpohja, tämä on suuri haaste etenkin paikallisissa tai alueellisissa kriisitilanteissa. Samaan aikaan Pohjolan muissa osissa haasteena on suuri ja nopeasti kasvava väestö pientä pinta-alaa kohti.

Pohjoismaiden välinen yhteistyö ja toisiltaan oppiminen voivat edistää sosiaalisesti kestävä Pohjolaa tukemalla yhteisen tietopohjan ja innovatiivisten pohjoismaisten ratkaisujen laadintaa näihin tärkeisiin yhteiskuntahaasteisiin Pohjolan eri alueilla.

Aluekehityksen ja -suunnittelun pohjoismaisessa yhteistyössä keskitytään sen vuoksi vuoteen 2030 asti siihen, että:

- vihreä siirtymä luo kehitystä ja mahdollisuuksia Pohjolan kaikkien alueiden, niin kaupunki- kuin maaseutualueidenkin, asukkaille
- Pohjoismaiden alueet ovat kilpailukykyisiä ja integroituneita
- Pohjoismaissa on hyvät ja turvalliset elinolot sekä kaupunki- että maaseutualueilla.

Kestävän kehityksen (aluepolitiikan) ministerineuvosto on päättänyt kaudella 2025–2030 tehtävän työn tavoitteista ja osatavoitteista. Poliittiset painopisteet ohjaavat tämän politiikan alan pohjoismaisen yhteistyön kaikkea toimintaa. Se tarkoittaa, että näiden tavoitteiden pohjalta laaditaan panostuksia, joiden toiminta, tulokset ja vaikutukset saavat aikaan halutun muutoksen.

Oppiminen ja osaamisen kartuttaminen voivat osaltaan edistää yhteiskunnan mahdollisuuksia vastata haasteisiin ja hyödyntää yhteiskunnallisten muutosten tuomia mahdollisuuksia. Oppiminen muun muassa analyysien, tiedonjaon ja kokemustenvaihdon, seurannan, arvioinnin ja tutkimuksen muodossa edistää omalta osaltaan aluekehityksen ja -suunnittelun poliittisten tavoitteiden saavuttamista.

3.1 Vihreä Pohjola

Tavoite 1: Vihreä siirtymä luo kehitystä ja mahdollisuuksia kaikilla Pohjolan alueilla, niin kaupungeissa kuin maaseudullakin

Hyvä yhteiskuntasuunnittelu on tärkeä kestävä aluekehityksen edellytysten luomiseksi.

Pohjoismaiden yhteiskuntasuunnittelun on tärkeää edistää kestäviä elinympäristöjä, joiden ilmastovaikutus on pienempi, samalla kun säilytetään luonnon monimuotoisuutta ja

ekosysteemipalveluja muuttuneessa ilmastossa. Aluekehityksen ja -suunnittelun pohjoismainen

yhteistyö edistää Pohjoismaiden vihreää siirtymää, joka luo kehitystä, mahdollisuuksia ja paikallisia etuja kaikilla Pohjolan alueilla, niin kaupungeissa kuin maaseudullakin.

- **Osatavoite 1: Pohjoismaissa on parempi tietopohja ja paremmat prosessit tehokkaassa aluekäytössä ja -priorisoinnissa**
Vihreä siirtymä edellyttää maantieteellisten alueiden priorisointia uusiutuvaan energiatuotantoon, luonnonsuojeluun ja uusiin elinkeinoihin. Alueita koskevat haasteet eivät katso kuntien, alueiden tai maiden rajoja, ja niissä tarvitaan ratkaisuja, jotka hyödyntävät maantieteellistä potentiaalia optimaalisella tavalla. Samaan aikaan pitää pystyä tarkastelemaan paikallista aluekäyttöä osana suurempaa visiota ja tavoitteena torjua aluekonflikteja ja paikallista vastustusta. Aluekehityksen ja -suunnittelun pohjoismaisessa yhteistyössä pyritään saamaan parempaa tietopohjaa tehokkaasta aluekäytöstä ja edistämään menetelmien ja prosessien kehitystä ja testausta.
- **Osatavoite 2: Vihreä siirtymä edistää aluekehitystä ja luo paikallisia mahdollisuuksia sekä kaupungeissa että maaseudulla**
Pohjoismaiden maaseutualueilla on edessä useita toisiinsa kytkeytyviä muutoksia ja samaan aikaan niihin liittyviä haasteita: vihreä ja digitaalinen siirtymä, demografiset muutokset, tarvittavan osaamisen saatavuus ja kehittäminen sekä liikenne- tai infrastruktuuriesteet. Maaseutualueet kohtaavat usein myös konkreettisia ja käytännön haasteita pyrkiessään pääsemään osallisiksi vihreän siirtymän tuomista mahdollisuuksista. Aluekehityksen ja -suunnittelun pohjoismaisen yhteistyön tavoitteena on edistää maaseutualueiden ja syrjäseutujen mahdollisuuksia hyödyntää vihreää siirtymää sekä omaa potentiaaliaan älykkäässä ja kestävässä kehityksessä.

3.2 Kilpailukykyinen Pohjola

Tavoite 2: Pohjoismaiden alueet ovat kilpailukykyisiä, resiliентtejä ja integroituneita

Kilpailukykyinen Pohjola edellyttää, että yrityksillä koko Pohjolassa on hyvät edellytykset, minkä avulla ne voivat edistää kasvua, kehitystä ja hyvinvointia. Edellytyksissä voi kuitenkin olla suuria eroja tiheään asuttujen alueiden ja maaseutualueiden välillä. Digitalisaatio, koulutuksen saatavuus, elinkeinoelämän edistämistoimet sekä julkiset ja yksityiset palvelut ovat ratkaisevia tarvittavan ja pätevän työvoiman houkuttelemiseksi sekä vetovoimaisten elinolojen takaamiseksi. Aluekehityksen ja -suunnittelun pohjoismaisen yhteistyö pyrkii vahvistamaan alueellisen ja paikallisen kilpailukykyyn, resilienssin ja integroinnin puitteita kaikilla Pohjolan alueilla.

- **Osatavoite 1: Kaikilla Pohjolan alueilla on hyvät kestävä kasvun, innovoinnin ja resilienssin puite-ehdot**
Innovointi, yrittäjäyys ja yritystoiminta ovat keskeisellä sijalla vihreän ja kilpailukykyisen Pohjolan kannalta sekä haettaessa ratkaisuja niihin suuriin yhteiskuntahaasteisiin, jotka vaikuttavat Pohjolan alueellisiin ja paikallisiin alueisiin. Aluekehityksen ja -suunnittelun pohjoismaisen yhteistyö pyrkii omalta osaltaan edistämään alueellisesta näkökulmasta pohjoismaisia toimia sekä parhaiden käytäntöjen välittämistä tavoitteena luoda hyvät puitteet ja edellytykset Pohjolan kaikkien alueiden kestävälle taloustoiminnalle, innovoinnille ja resilienssille.

- **Osatavoite 2: Pohjolan kaikilla alueilla on mahdollisuudet houkutella ja pitää pätevää työvoimaa**
Pohjoismaiden yrityksillä on oltava mahdollisuus pätevän työvoiman hyvään saatavuuteen kaikkialla Pohjolassa. Tarvittavan osaamisen hyvä saatavuus ja osaamisen kehittäminen mahdollistavat työmarkkinoiden muutoksen, jota tarvitaan kestävästä kehityksestä ja paremman kilpailukykyyn saavuttamiseksi. Koulutusalan ja työelämän digitaaliset ratkaisut voivat laajentaa rekrytointipohjaa myös harvaan asutuilla alueilla ja maaseudulla sekä helpottaa kehitystä, innovaatiokykyä sekä elinkeinoelämän ja julkisen sektorin monipuolistumista. Aluekehityksen ja -suunnittelun pohjoismaisen yhteistyön tulee edistää sellaisten haasteiden käsittelemistä, jotka liittyvät työvoimaan ja tarvittavan osaamisen saatavuuteen alueellisesta näkökulmasta ja alueiden erilaisten edellytysten pohjalta.
- **Osatavoite 3: Raja-alueyhteistyöllä ja toiminnallisilla alueilla on hyvät puite-ehdot**
Asumisen, opiskelun, työskentelyn, matkustamisen ja yritystoiminnan maiden rajojen yli tulee olla helppoa kaikkialla Pohjolassa. Pohjoismaiden raja-alueet muodostavat yhteistyön solmukohdan elinkeinoelämän kilpailukykyyn edistämiseksi, rajaesteiden tunnistamisessa ja raivaamisessa, kestävien ja ilmastomyötäisten ympäristö- ja energiaratkaisujen kehittämisessä, kestävästä maankäytöstä sekä raja-alueille merkityksellisen infrastruktuurin ja yhteyksien kehittämisessä. Aluekehityksen ja -suunnittelun pohjoismaisen yhteistyön tavoitteena on vauhdittaa kestävästä aluekehitystyötä maiden rajojen yli tavoitteena edistää yhtenäisen, integroidun, kestävästä ja kilpailukykyisen Pohjolan kehittämistä.

3.3 Sosiaalisesti kestävä Pohjola

Tavoite 3: Pohjoismaissa on hyvät ja turvalliset elinolot sekä kaupunki- että maaseutualueilla
Turvallisuus ja hyvät elinolot Pohjoismaiden kaupungeissa, taajamissa ja harvaan asutuilla alueilla merkitsevät töiden sekä yksityisten ja julkisten palveluiden saatavuutta ja vakaan toimeentulon ja tuotannon varmistamista niin arkena kuin kriisitilanteissakin. Se on myös edellytys sille, että saadaan houkutteltua sekä nuoria että vanhempia ihmisiä Pohjolan maaseuduille ja pitämään heidät siellä. Aluekehityksen ja -suunnittelun pohjoismaisen yhteistyö voi kokemustenvaihdolla, osaamisen kartuttamisella ja parhaiden käytäntöjen edistämällä parantaa omalta osaltaan Pohjolan alueiden kykyä luoda kehittyviä, kestäviä ja resiliентtejä alueita, joilla ihmiset haluavat asua ja elää sekä edistää innovatiivisia ratkaisuja siirryttäessä kestävästä kehityksestä.

- **Osatavoite 1: Pohjoismaat torjuvat lisääntyviä sosiaalisia haasteita maantieteellisesti rajatuilla maaseutu- ja kaupunkialueilla**
On tärkeää ennaltaehkäistä ja käsitellä asumisen segregaatiota ja sosiaaloudellista eriarvoisuutta, jotka ovat Pohjoismaiden haasteita. Samaa aikaan pienien paikkakuntien ja maaseudun uusteollistuminen edellyttää selkeämpää kokonaisotetta yhteiskuntarakentamiseen sekä paikallisten työmarkkinoiden ja asuntojen saatavuuden välistä kytköstä, jotta ihmiset pystyvät pendlaamaan töihin tai muuttaa töiden perässä pienemmille paikkakunnille ja maaseudulle. Aluekehityksen ja -suunnittelun pohjoismaisen yhteistyön tavoitteena on edistää tietopohjaa ja ratkaisuja, jotka voivat omalta osaltaan auttaa luomaan yhdenvertaiset edellytykset kaikille asuinkunnasta huolimatta, tunnistaa haasteita, jotka liittyvät laatuasuntojen rakentamiseen ja saatavuuteen Pohjolan kaupunki- ja maaseutualueilla, sekä edistää ratkaisuja, joiden avulla varmistetaan taloudellisesti helpommin

saavutettavia, monipuolisia ja saatavilla olevia vaihtoehtoja asuntojen luovutukseen maaseudulla ja harvaan asutuilla alueilla.

○ **Osatavoite 2: Julkisten ja yksityisten palveluiden saatavuus on hyvä niin arkena kuin kriisitilanteissakin Pohjoismaiden kaikilla alueilla**

Niin yksityisten kuin julkistenkin palveluiden hyvä ja vakaa saatavuus on perustavan tärkeää, jotta kaikkialla Pohjoismaissa on houkuttelevaa asua, toimia ja elää. Se on myös paikallisen ja alueellisen elinkeinoelämän kilpailukyvyyn edellytys. Tämä koskee myös harvaan asuttuja alueita ja maaseutualueita, joilla on pitkät etäisyydet ja rajallinen väestöpohja. Aluekehityksen ja -suunnittelun pohjoismaisen yhteistyön tavoitteena on muun muassa edistää tiedon kartuttamista, yhteistyötä ja varautumista sekä paikallisesti että Pohjoismaiden eri toimijoiden välillä tavoitteena saada aikaan julkisten ja yksityisten palveluiden hyvä saatavuus Pohjolan kaikkiin osiin. Näin vahvistetaan Pohjoismaiden alueiden vetovoimaisuutta, yhteenkuuluvuutta, läheisyyttä ja resilienssiä niin arjessa kuin kriisitilanteissakin.

4. Yhteistyöohjelman arviointi

Yhteistyöohjelma on voimassa vuosina 2025–2030, mutta kaudella laaditaan kolmivuotiset toimintasuunnitelmat vuosiksi 2025–2027 ja 2028–2030.

Kauden puolivälissä tehdään arviointi, jonka pohjalta ministerineuvosto voi päättää yhteistyöohjelman muokkaamisesta ja saada ideoita viimeisen jakson toimintasuunnitelman muotoiluun.

Työtä arvioidaan lisäksi jatkuvasti pääsihteerin ja ministerineuvoston arvioiden pohjalta.